

Fler personliga ombud i Skåne?

Länsstyrelsens besök i tio kommuner som saknar ombud

www.m.lst.se

Personligt Ombud
Sociala frågor

Kerstin Jonsson & Petra Stjärnborg
2008

LÄNSSTYRELSEN
I SKÅNE LÄN

Titel: Fler personliga ombud i Skåne?
Länsstyrelsens besök i tio kommuner som saknar ombud

Utgiven av: Länsstyrelsen i Skåne Län

Författare: Kerstin Jonsson och Petra Stjärnborg

Beställningsadress: Länsstyrelsen i Skåne Län
Samhällsbyggnadsavdelningen
205 15 MALMÖ
Tfn: 040-25 20 00
www.lansstyrelsen.skane.se

Copyright: Länsstyrelsen i Skåne län

Upplaga: 300

ISBN: 978-91-86079-41-3

Länsstyrelserapport: 2008:58

Layout: Fredrik Collijn

Tryckt: Holmbergs tryckeri

Tryckningsår: 2008

Omslagsbild: Kerstin Jonsson

Förord

Länsstyrelsen har Regeringens uppdrag att i samverkan med Socialstyrelsen utveckla, stödja och följa verksamheter med personligt ombud.

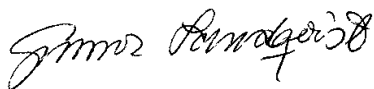
Antalet kommuner i Sverige med ombudsverksamhet har successivt ökat genom åren. Sedan år 2000 har det byggts upp verksamheter i 23 av Skånes 33 kommuner. Det finns idag 45,5 heltidstjänster som personliga ombud i länet.

I Skåne och Västra Götalands län finns det fortfarande ett flertal kommuner, varav tio i Skåne, som inte startat upp verksamheter med personligt ombud. Hösten 2008 har en särskild satsning gjorts i dessa län. Förhoppningen är att de kommuner som saknar ombud ska se det som angeläget att starta upp verksamheter med personligt ombud.

I syfte att öka andelen kommuner med personligt ombud besökte Länsstyrelsen i slutet av oktober 2008 kommunerna Bjuv, Bromölla, Höganäs, Perstorp, Skurup, Svalöv, Svedala, Vellinge, Åstorp och Örkelljunga. Vid dessa besök deltog även personliga ombud för att informera om pågående verksamheter och yrkesrollen.

Länsstyrelsen ser positivt på det intresse som visades under kommunbesöken och räknar med att verksamheter med personligt ombud kommer att finnas i hela Skåne 2009/2010. Det ska inte vara avgörande av var i länet en person bor huruvida stöd från ett personligt ombud kan fås eller inte.

Malmö i december 2008

Gunvor Landqvist
socialdirektör

Bakgrund

Regeringen tog i mitten av 1990-talet initiativ till en försöksverksamhet med personliga ombud för att stödet till personer med psykiska funktionsnedsättningar behövde förbättras. Efter utvärderingar av försöksverksamheterna beslutade Regeringen om en nationell uppbyggnad av verksamheter med personligt ombud, regeringsbeslut den 18 maj 2000 nr 16.

Samtidigt som Socialstyrelsen fick i uppdrag att samordna en nationell uppbyggnad av verksamheter med personligt ombud fick länsstyrelserna i uppdrag att i samarbete med kommunerna ta initiativ till att verksamheter inrättades. Länsstyrelsen fick också i uppdrag att besluta om statsbidrag till verksamheterna, att ge råd om personligt ombud samt att främja samverkan mellan olika aktörer. I Meddelandeblad 14/00 från Socialstyrelsen ”Statsbidrag till kommuner för uppbyggnad av verksamhet med personligt ombud” redovisas principerna för fördelning av statsbidraget, kriterier för målgruppen, krav på samverkan och förutsättningar för verksamheternas organisation i kommunerna.

Enligt meddelandebladet består de personliga ombudens arbetsuppgifter främst av att:

- tillsammans med den enskilde identifiera och formulera dennes behov av vård, stöd och service
- tillsammans med den enskilde se till att olika huvudmäns insatser planeras, samordnas och genomförs
- bistå och företräda den enskilde i kontakterna med olika myndigheter
- se till att den enskilde får vård, stöd och service utifrån egna önskemål, behov och lagliga rättigheter

Läget i landet

Från och med 2002 har statsbidraget till verksamheterna varit 89 460 000 kr per år i hela landet, vilket motsvarar 295 ombudstjänster. För år 2007 avsattes ytterligare 20 miljoner i statsbidrag för ca 60 nya ombudstjänster.

Socialstyrelsens lägesrapport för 2007 visade att det fanns 309,5 ombudstjänster fördelade på 107 verksamheter i 243 av landets 290 kommuner. 84 % av kommunerna hade personliga ombud. Ombuden hade kontakt med cirka 6 000 klienter under året.

Kommunerna är huvudmän för samtliga verksamheter och ansvarar för driften i tre av fyra fall. Övriga verksamheter drivs av stiftelser, ideella föreningar, kommunalförbund, vårdförbund eller annat samordningsförbund.

Verksamheter som drivs på entreprenad finns framför allt i storstadslänen.

En uppdatering av meddelandebudet kommer att ske under 2009. I samband med denna kommer troligen ett förtydligande av målgruppen att göras som följer Psykiatrisamordningens definition av psykiskt funktionshinder.

Personer med neuropsykiatriska tillstånd uppmärksammades inte särskilt när Meddelandebudet 14/00 skrevs, eftersom många personer med dessa tillstånd ingick i psykiatrireformens målgrupp under andra beteckningar – t ex tvångs- syndrom, personlighetsstörning, depression och schizofreni. Det är först under 2000-talet som dessa diagnoser har börjat ställas inom vuxenpsykiatri.

Läget i Skåne

I 23 av de 33 skånska kommunerna finns idag verksamheter med personligt ombud fördelat på 45,5 tjänster. Det finns

- 14 ombud i Malmö
- 5 ombud i Helsingborg
- 4 ombud i Kristianstad
- 3 ombud i Lund
- 2 ombud i Hässleholm, Landskrona och Ängelholm
- 1 ombud i Burlöv, Eslöv, Hörby, Höör, Kävlinge, Simrishamn, Sjöbo, Staffanstorp, Tomelilla, Trelleborg och Ystad
- 0,5 ombud i Båstad, Klippan, Lomma, Osby och Östra Göinge

Båstad och Klippan delar på ett ombud liksom Osby och Östra Göinge kommuner, medan i Lomma arbetar ombudet halvtid.

Verksamheterna i Malmö och Helsingborg har det högsta antalet hemlösa och flera ombud arbetar därför speciellt med inriktning mot personer som är hemlösa.

Under 2008 har nya tjänster tillkommit i Skåne. Malmöverksamheten har anställt ytterligare två ombud och verksamheterna i Helsingborg, Hässleholm och Lund har anställt vardera ett ombud. Verksamheterna i Båstad och Klippan är nya och har ett gemensamt ombud.

Besök i tio skånska kommuner

Länsstyrelsen besökte i slutet av oktober 2008 Bjuv, Bromölla, Höganäs, Perstorp, Skurup, Svalöv, Svedala, Vellinge, Åstorp och Örkelljunga i syfte att ta reda på varför dessa kommuner valt att inte inrätta verksamhet med personligt ombud. Länsstyrelsen ville också ta initiativ till att påverka kommunerna att starta upp verksamheter.

Vid kommunbesöken deltog några olika personliga ombud tillsammans med oss från Länsstyrelsen. Ombuden bidrog med att berätta om sina erfarenheter och kunskaper från arbetet som personligt ombud.

Vid besöken närvarade nämndens ordförande, förvaltningschefen, ansvarig för psykiatrifrågor och andra intresserade kommunrepresentanter. I vissa kommuner deltog även kommunstyrelsens ordförande.

Det framkom vid besöken att flertalet kommuner av och till under årens lopp hade haft frågan om personligt ombud uppe för diskussion i sina nämnder/utskott. Sex av kommunerna – Skurup, Höganäs, Bjuv, Åstorp, Örkelljunga, Bromölla, ansökte redan i början av PO-reformen om statsbidrag men startade av olika anledningar aldrig upp någon verksamhet. Under några år hade Bromölla och Osby kommuner ett gemensamt ombud, men Bromölla kommun lade av olika anledningar ned sin verksamhet.

Flera kommuner uppgav att det inte finns ekonomiskt utrymme för personligt ombudsverksamhet i deras kommuner, då de faktiska kostnaderna för verksamheterna överstiger statsbidraget.

Vidare uppgav flera kommuner att deras boendestödjarverksamhet idag utför uppgifter som tangerar ett personligt ombuds arbetsuppgifter.

Många kommuner har samverkat med andra kommuner och Region Skåne i olika så kallade Miltonprojekt. Några kommuner uppgav att satsningarna inom psykiatriområdet redan är så omfattande att personligt ombudsverksamhet idag inte känns så angelägen att starta upp. ►

Det fanns även flera kommuner som uppgav att de inte inventerat målgruppen de senaste åren. De menade ändå att de har relativt god kännedom om vilka personer som inte får stöd och insatser från kommunens sida trots att de har behov av detta. Samtliga kommuner sa att ett personligt ombud skulle kunna utgöra en resurs när det gäller att söka upp och få kontakt med dessa personer.

Många av kommunerna var på grund av sin storlek intresserade av att dela ombud med en närliggande kommun. Någon kommun framförde att det skulle vara önskvärt att upprätta en verksamhet tillsammans med flera kommuner.

Länsstyrelsens kommentarer

Alla medborgare har rätt till vård, stöd och service på lika villkor oberoende av var i landet de bor. Först när alla kommuner i Skåne inrättat verksamheter med personligt ombud har alla personer med psykiska funktionsnedsättningar och omfattande behov av insatser samma möjlighet att få det speciella stöd som ett personligt ombud utgör.

Reformen med personliga ombud är välmotiverad med tanke på hur utsatt målgruppen är. Kontakt med ett personligt ombud leder för den enskilde ofta till ökad livskvalitet och ett generellt minskat behov av slutenvård, färre psykiatriska symtom och ett större socialt nätverk. En annan avgörande effekt med verksamheten är att den enskilde blir delaktig genom att samhällets insatser blir tillgängliga. En utvärdering i Skåne har visat att ombudens arbete är kostnads-effektivt, se rapporten *”Det lönar sig – ekonomiska effekter av verksamheter med Personligt Ombud”*, Socialstyrelsen.

Länsstyrelsen ser positivt på det intresse som frågan visades under våra besök i de tio kommunerna. De flesta politiker och tjänstemän i kommunerna hade ganska god kännedom om vad personligt ombudsverksamhet innebär. Däremot hade inte alla lika god kunskap om att det personliga ombudet är helt fristående och arbetar på klientens uppdrag. Den fristående ställningen innebär att insatsen har andra kvaliteter än kommunens övriga utbud av stöd och service.

De flesta kommunerna ansåg att deras boendestödjare redan idag utför det arbete som ett personligt ombud rekommenderas att göra.

Länsstyrelsen menar att det personliga ombudets specifika arbetssätt möjliggör kontakt med de personer som är okända eller svåra att nå för socialtjänsten. Genom att kommunerna inrättar personliga ombud får även dessa svårt funktionsnedsatta personer samma möjlighet till vård, stöd och service som andra medborgare.

Länsstyrelsen anser att det är viktigt att även Bjuv, Bromölla, Höganäs, Perstorp, Skurup, Svalöv, Svedala, Vellinge, Åstorp och Örkelljunga tar steget fullt ut och inrättar personliga ombud i sina kommuner för att bli en del av denna framgångsrika reform.

Utgivna rapporter om personligt ombud

FoU Skåne, *Ett gott liv?* Minirapport 7, Kommunförbundet Skåne, Lund. www.kfsk.se/fou.

Järkestig Berggren Ulrika, *Personligt ombud. Social praktik i medicinsk diskurs*. Rapportserie i socialt arbete No 002 2006. Växjö universitet. Licentiatavhandling. www.vxu.se.

Länsstyrelserna i Mellansverige, *Personligt ombud – verksamheternas ledningsstruktur*. www.u.lst.se.

Länsstyrelserna i Mellansverige, *Personligt ombud – myndighetseffekter*. www.u.lst.se.

Länsstyrelserna i Mellansverige, *Personligt ombud – klienternas uppfattning av det stöd de fått*. www.u.lst.se.

Länsstyrelserna i Mellansverige, *Personligt ombud – ombuden och deras arbete*. www.u.lst.se.

Länsstyrelserna i Mellansverige, *Personligt ombud i Mellansverige – vägledning inför framtiden*. www.u.lst.se.

Länsstyrelsen i Skåne län, *I väntan .... Rapport om vardagslivet på privata vårdhem utifrån de boendes perspektiv*. www.m.lst.se

Länsstyrelsen i Kronobergs län, *Hur går det för klienterna? – resultat av arbete på klientens uppdrag inom Personliga Ombud Kronoberg*. 2008. www.g.lst.se.

Rönmark, Lars (red.), *Personligt ombud. Erfarenheter från arbetet med psykiskt funktionshindrade i Västra Götaland*. FoU i Väst, Rapport 5:2005.

Socialstyrelsen, *Personligt ombud – Teser och Tips*. Art nr 2002-110-1.

Socialstyrelsen, *Christian och Helge. Bilder från arbetet som personligt ombud i Kristianstad*. Art nr 2002-110-13.

Socialstyrelsen, *Mål och Metoder*. Art nr 2003-110-8.

Socialstyrelsen, *Personliga ombud för personer med psykiska funktionshinder. En sexårsuppföljning av tio försöksverksamheter*. Art nr 2004-123-24.

Socialstyrelsen, *Mångfaldens mekanismer. Att arbeta som personligt ombud i storstad*. Art nr 2004-123-25.

Socialstyrelsen & Länsstyrelserna i Mellansverige, *Personligt ombud i Mellansverige – ledningsgrupperna och deras arbete*. Art nr 2005-123-14.

Socialstyrelsen, *Personligt ombud på klientens uppdrag – förhandlare och gränsöverskridare*. Art nr 2005-123-15.

Socialstyrelsen, *Personligt ombud – välfärdens entreprenörer*. Art nr 2005-123-19.

Socialstyrelsen, *Personligt ombud – trumf i bakfickan?* Art nr 2005-123-22.

Socialstyrelsen, *Det lönar sig – ekonomiska effekter av verksamheter med Personligt Ombud*. Art nr 2006-123-6.

Socialstyrelsen, *Personligt ombud 2000-2004*. Art nr 2005-103-2.

Socialstyrelsen, *A New Profession is Born – Personligt Ombud, PO. 2008*.

Denna rapport handlar om Länsstyrelsens besök i de tio skånska kommuner som fortfarande saknar verksamheter med personligt ombud. Länsstyrelsen ville ta initiativ att påverka dessa kommuner till att också starta upp personligt ombudsverksamheter, vilket de flesta kommuner i landet redan gjort på ett framgångsrikt sätt.

Det är först när alla kommuner i Skåne inrättat verksamheter med personligt ombud som alla personer med psykiska funktionsnedsättningar och omfattande behov av insatser kan få samma möjlighet till det speciella stöd som ett personligt ombud utgör.